

Stellan Vinthagen på Stadsbiblioteket i Göteborg, den 12 maj 2015.

Ianthe Holmberg moderator och samtalsledare.

Ickevåld och civilt motstånd

Detta är ett kortare referat (dock längre än det brukar vara pga hjälp från inspelningen). Föredraget i sin helhet finns på YouTube, länk <https://www.youtube.com/watch?v=GDWFZdE7is0>

Stellan innehar sedan juli 2014 en donationsprofessur i ickevåld och civilt motstånd vid Amherst i Massachusetts, USA. Det är en professur instiftad av en kväkarfamilj som varit aktiv i vietnamrörelsen och Stellan har fått professuren på livstid! Han utsattes för en hård testning med provföreläsning och ett 30-tal intervjuer. Ett viktigt skäl att han fick professuren var att han suttit i fängelse för ickevåldsligt motstånd. Nu ser han det som ett stort ansvar och en stor utmaning att göra något värdefullt av den här tjänsten. Han är mycket intresserad av samarbete med fredsrörelsen och han reser mycket i olika delar av världen. Han uttrycker det ungefär så här: Genom kontakt med rörelserna – som här – kan jag göra skillnad. Han vill bygga en bro mellan aktivister och akademiker och mellan akademiska grupper från olika läger.

SV: Det finns mycket litet forskning om ickevåld men massor gjort som är relevant för ickevåldsforskning. Det finns goda förutsättningar för fredligt motstånd. Än så länge pratar de olika lägren inte tillräckligt mycket med varandra. ***Gå tillbaka till Gandhi och ta honom på allvar!*** SV vill lägga **tyngdpunkten vid det strategiska, kreativa, folkrörelsebaserade, konstruktiva och fredliga motståndet**. Om vi verkligen gör det har vi en oändligt stor kraft. Ofta missas något av detta. Vi är inte tillräckligt strategiska i vår planering och vi är inte tillräckligt kreativa i våra metoder. Det jag särskilt vänder mig emot, säger han, är att man tror att om man marscherar från en punkt A till en punkt B kan man förändra samhället. Om vi tror att om vi sätter oss ned och säger "STOPP, Vi Kräver..." så blir det en skillnad. Det är så uttjatat. Vi behöver vara så mycket mer kreativa.

Det finns många metoder och det behövs **mer kreativitet** såsom att knacka dörr, samla människor. Det ligger något oerhört kraftfullt i när många människor av olika slag är engagerade tillsammans. Utnyttja internet men låt det inte ta över. SV hänvisar till Gandhi: Vi behöver **bygga upp alternativa/parallella strukturer här och nu**, inte bygga det nya samhället på askan av det gamla. Vi behöver skapa det nya samhället. Vi behöver experimentera och skapa en ny typ av skola, av företagande om vi vill ha det.

Det **fredliga** är också något som behövs. De som lever under fruktansvärd repression (t ex i Västsahara, ockuperat av Marocko, den sista antikoloniala kampen i Afrtika) upplever det så mycket starkare än vi gör här.

Motstånd. Det räcker inte med argument. Se på klimatfrågan. Det finns goda argument men det räcker inte för en förändring. Det finns enorma maktintressen att upprätthålla ordningen som den är nu. Vi behöver göra motstånd för att påverka de maktrelationer som gör att det ser ut som det gör.

Våld. Direkt våld innefattar fysiska övergrepp. Dödande, tortyr, våldtäkter och liknande. Det ger en tydlig bild av de övergrepp som sker. (SV nämner inte under fördraget det psykiska våldet men på fråga under frågestunden svarar han att han innefattar även detta om det skadar människor påtagligt.) **Strukturellt våld** är ännu mer avgörande, ännu mer dödligt. Man kan man inte, som i det direkta våldet, peka på speciella aktörer. Det handlar om brist på vatten, på fördelning av egendomar så att medellivslängden i många länder i södra Afrika är 50-55 år. Människor berövas 30 år av sitt liv. Brist på mat, mediciner och vatten. Fattigdom gör att människor dör i förtid. Det behöver inte ske. Det är det strukturella våldet. Det är en dödlig orättvisa.

Det finns ett extremt problem med *den kulturella legitimeringen av våldet*. Exempel är när man ser sin grupp som utvald av Gud, historien, civilisationen eller annat som gör att man legitimerar användningen av våld direkt eller strukturellt. Man kan t o m se det som en plikt att ta död på grupper av människor som man ser som ett hot. Det finns gott om idéer och föreställningar som legitimerar användandet av våld, direkt eller strukturellt. Idag har vi hamnat i den situationen att föreställningar om demokrati, den liberala demokratiformen, ofta används för att legitimera bombande från 3000 meters höjd, föreställningar om att vi skapar mer av mänskliga rättigheter och demokrati om vi dödar människor.

Vi lever i en värld av krig, krigshot, krigsplaner, krigsrustning, krigsforskning och militariserad fred. 1900-talet är det mest våldsamma århundrade i mänsklighetens historia, även om det under en period har minskat. Vi har ett antal nya krig; krig som är en blandning av inbördeskrig och samtidigt globala krig. Det finns ekonomiska intressen i krig. Vi lever i en värld av enorm militarism. Här finns massförstörelsevapen såsom atomvapen men det finns också kemiska och biologiska vapen kvar. USA upprörs över att Irans planer på att skaffa sig kärnvapen samtidigt som man har flera tusen kärnvapen själv. Israel som självt har någonstans mellan 60 och 150 kärnvapen hotar att anfälla Iran pga deras misstänkta planer på att skaffa sig kärnvapen.

Vi lever i en värld av aggressiv nationalism. Det finns 2 000 nationer (egna folk, med egna språk, egen historia och egen identitet) men endast 200 stater. Det skapas ständigt nya stater. Hur skulle det bli om vi skulle få 2000 nationalstater? Är det möjligt, vad kommer det att innebära och till priset av vad?

Vi lever i en värld av systematiskt förtryck av olika slag, där kvinnor i större delen av världen behandlas som männens egendom, diskriminering av minoriteter och där 50% av världens 200 stater utgörs av diktaturer med dokumenterade brott mot mänskliga rättigheter. Vi lever i en global apartheidssituation där en majoritet lever på några få dollar om dagen och där 100 000 människor om dagen dör (av dessa minst 20 000 barn – enl. FN) av fattigdomsrelaterade orsaker. Ett par hundra personer äger lika mycket så att om vi beskattade dem skulle alla människor kunna få rent vatten, mat, sjukvård, bostad, skola och deras mänskliga rättigheter tillgodoses. Vi lever i en värld där vi exploaterar naturen så till den grad att president Obama – som fått fredspriset – igår beslutade att tillåta provborrning i Arktis för att ta upp olja som ökar växthuseffekten och hotar klimatet och hela naturen.

Vi lever i en värld som är genom militariserad och som har en total oförmåga att hantera konflikter utan våld – i alla fall om vi ser till de enskilda staterna. FN:s säkerhetsråd är väldigt ofta handlingsförlamat av geografisk maktpolitik.

Det är den mörka verkligheten, men det finns en ljus verklighet, men den är inte kopplad till staterna och det marknadsekonomiska systemet utan till det civila samhället, de sociala rörelser som kan vara bärare av något annat. Vardagliga konflikter hanteras hela tiden. Det finns 7 miljarder människor i världen och vi har bara ett antal krig. De flesta konflikter i världen hanteras utan att använda våld, också mellan stater och inom staterna. Det finns en samlad kunskap som gestaltas i rörelserna och i människornas vardagserfarenheter. Det krävs en mobilisering.

Min utgångspunkt, säger SV, är att det inte sker några systematiska förändringar av maktförhållanden, politiskt eller ekonomisk i världen utan att det finns kraftfulla folkrörelser som kräver och genomför förändringar. Demokrati, mänskliga rättigheter kommer från krav som människor ställt genom århundraden.

Freds rörelsen har genom historien ägnat sig åt den här breda synen på vad som är ofred eller våld. Den har samarbetat med andra rörelser som har arbetat mot krigens grundläggande orsaker och i och med detta motarbetat förtryck, diskriminering och ojämlik resursfördelning. I mitten av 1800-talet var fredsrörelsen en integrerad del av kampen mot slaveriet. I slutet av 1800-talet och före Första Världskriget var fredsrörelsen allierad med antimilitarismen inom arbetarrörelsen. På 1960-talet var fredsrörelsen allierad med kampen mot Vietnamkriget och med medborgarrättsrörelsen för de svartas rättigheter i USA. På 1980-talet var den europeiska fredsrörel-

sen mot kärnvapen allierad med frihetsrörelsen i de kommunistiska länderna som krävde sina mänskliga rättigheter. På 2000-talet har vi sett en ny fredsrörelse som engagerat sig mot ”Kriget mot terrorismen”, som yttrat sig i hur en statsterrorism används mot individuell terrorism eller en NGO-baserad terrorism. I Afghanistan och Irak och en rad andra länder. Västvärlden har enligt den senaste rapporten från Läkare mot Kärnvapen, Physicians for Social Responsibility, sedan 1990 dödat åtminstone 4 miljoner muslimer i olika typer av krigshandlingar.

Under 2000-talet har fredsrörelsen baserad på absurditeter som ”Kriget mot terrorismen” allierat sig med en globaliseringskritisk rörelse mot den nyliberala världsordningen inom World Social Forum och liknande rörelser som präglats av t ex småböndernas kamp i Brasilien för sina rättigheter. Idag har vi åtminstone 100 000 frivilligorganisationer för MR, miljöfrågor, kvinnors rättighet, mot krig, för bistånd, etc. På World Social Forum har under de senaste åren uppemot 150 000 aktivister från 5000 organisationer i 120 länder samlats i tusentals workshops för att diskutera vad vi kan lära av varandra, hur vi kan samarbeta. Världen har aldrig sett så många aktivister samlas. Det är framför allt i det globala Syd som miljoner människor engagerat sig i kamp mot olika typer av orättvisor.

Det är viktigt att knyta ihop de här rörelserna med forskningen, lära oss. Vi försöker förstå vilka metoder som fungerar. De repressiva regimerna lär sig också. Det uppstår nya metoder att hantera våld. Vi behöver civilt motstånd, ickevåldsligt motstånd, people power, defiance (uppror) olika positiva aktioner, hållfast uthållighet, fredlig obeväpnad kamp. Vi behöver förstå ickevåld, ta avstånd från våld, ej använda det själva. Det är samtidigt en kamp mot våldet. ***Kombinationen av dessa två saker som utgör ickevåld: ta avstånd från våld (inte själv använda det) och en kamp emot våld.*** Båda delarna behövs. Även detta är hämtat från Gandhi. Det ger dynamik, en möjlighet till social förändring som jag tror vi bara sett början av. Ett exempel på kamp med andra metoder än våld är att agera mänskliga sköldar. Man kämpar med andra metoder än med våld. Det är det som är ickevåld. Det är viktigt att förstå att det är ett motstånd mot våld och samtidigt ett uppbyggande av förmåga att leva utan våld. Det konstruktiva och det som handlar om motstånd.

Det konstruktiva: familjer där barn fostras så att de tar avstånd från våldsutövning såsom militären. Vi skapar andra typer av skolor. Vi skapar andra typer av samhällen som ger stöd till människors möjlighet att kunna utföra en ickevåldslig kamp. Vi behöver träning och utbildning. Institutioner som hjälper oss att inte vänja oss vid att leva av förtryck av andra människor (t ex barnarbete och andra exploaterade människor för våra produkter), att inte blir delaktiga i det strukturella våldet, som ”urholkar vår själ”. Det skapar den här våldstoleransen.

Akademierna har mest ägnat sig åt att förstå våld och mycket annat i samhället men inte att förstå ickevåld. Först någon gång på -60-talet kom något som går att likna vid ett samhällsvetenskapligt intresse för ickevåld. Det bygger då på biografiska berättelser och memoarer från olika kamper men inte empirisk kunskap, jämförelser av fallstudier, statistik och forskning. Under -80-talet blev det ett litet och specialiserat fält med få personer som var intresserade av ickevåld. En del väldigt intressanta och viktiga verk producerades, men det är fortfarande väldigt få som sysslar med detta.

Först på senare tid har kretsen intresserade av ickevåld nått utanför ickevåldsforskarna. Murens fall och den s k "Arabiska våren", det arabiska upproret, har ökat intresset. Inte ens fredsforskningen (från -60-talet) har ägnat sig åt ickevåld som sitt huvudsakliga intresse utan den har studerat och kritiserat upprustning och terrorbalans. Det tragiska är att det återstår väldigt få som ägnar sig åt att förstå den ickevåldsliga kampen och hur den kan förbättras. Det är en nyckelfråga om vi ska kunna åstadkomma den nödvändiga förändringen. Varför är det då nödvändigt med den här forskningen? Erfarenheter och jämförelser med andra kamper i tid och plats behöver samlas. Vi kan se vilka taktiker och strategier som fungerar. Vilka faror existerar? En metod fungerar inte överallt på samma sätt. Det gäller att undvika fatala misstag. Alla andra undersöker, forskar. Polis, militär, företag undersöker i detalj och utvärderar. Vi behöver också utveckla vår förmåga att tillämpa ickevåld på ett riktigt och rimligt sätt.

Jag ska peka på fem saker som vi vet och sedan några saker som det finns god grund för att tro att de fungerar samt därefter på några problem:

1. Icke-våldsligt motstånd i olika typer av kampanjer har lyckats åstadkomma regimförändringar av diktaturer i åtminstone 30-40 tillfällen sedan Andra Världskriget, litet beroende på hur man definierar de här sakerna så hamnar man på 30 eller 40. Det finns ingen möjlighet att peka på något motsvarande när det gäller väpnat motstånd. Det finns ett par enstaka undantag. 30-40 fredliga revolutioner av militariserade diktaturer känner vi till. Det har fortfarande inte gjorts någon systematisk undersökning av alla dessa fall för att förstå hur detta är möjligt.
2. Vi vet utifrån en studie av de senaste hundra åren av politiska kampanjer och fredligt motstånd att de är dubbelt så effektivt i att åstadkomma regimförändringar jämfört med väpnad kamp. Det gäller alltså de svåraste sakerna vi kan tänka oss, att störta en regim.
3. Vi vet att ickevåldsliga kampanjer har 10 gånger större sannolikhet att skapa demokratiska samhällen efteråt, 10 gånger större sannolikhet att det inte blir inbördeskrig efteråt. Så Gandhi hade rätt. Medlen påverkar de mål man når.

Orättfärdiga medel rättfärdigar inte det mål vi ska nå. Medlen är viktigare att fokusera på än målet.

4. Vi vet att ju mer vi har ett massdeltagande och stör den rådande ordningen, obstruerar, ju mer lyckas man åstadkomma policyförändringar. Det behövs kraft bakom kraven, t ex strejker. Något arbetarrörelsen har att lära oss.
5. Idag har vi den starkaste mobiliseringen av folkliga, transnationella rörelser i världshistorien. Det får vi inte reda på genom att läsa GP och DN.

Men sedan anar vi en del andra saker också. Förklaringen till att detta är möjligt ligger i en förändring rörande synen på makt. Förut har vi tänkt oss att all makt utgår från några få centralt (Stockholm). Vi betalar skatt, är laglygdiga, strejkar inte mycket, har en lydlig poliskår, producerar i fabrikerna. Det finns emellertid politiska, sociala och ekonomiska källor till makt. Om vi inte samarbetar med makthavarna, om vi stör på olika sätt, då tvingas de till förhandlingar. Rörelser som förstår detta, som strategiskt väljer ut saker där de inte samarbetar, kan åstadkomma resultat. Detta är något som vi anar. Strategisk planering och organisering verkar vara avgörande i kampen.

Dessutom verkar det spela roll om rörelsen skapar egna strukturer och bygger egen kompetens. Exempel: I Brasilien bygger jordarbetare upp nyordning i ockuperade områden. De skapar, som de säger, ett nytt Brasilien. Kooperativ, ekologisk produktion och en ny typ av skolor (folkbildningstanken), eget universitet, ny typ av ledarskap. De har varit så framgångsrika i sin jordfördelning att de kommer den statliga jordfördelningen att blekna.

Vidare verkar det vara så att kreativitet och taktiska kombinationer av metoder är helt avgörande. Ibland behöver man koncentrera människor. Andra gånger kan man behöva sprida ut sig. Eritrea är en fruktansvärd diktatur, där man inte kan gå ut och demonstrera. Där stannar man hemma vissa gemensamma dagar. Det är svårt att anklaga någon för att hen inte går ut och handlar en viss dag. Det är en helt motsatt metod jämfört med att fylla staden och gå från punkten A till punkten B. Genom att göra oss offentliga gör vi oss ibland till måltavlor för repression. Vi kan behöva använda offentliga protester men också dolda. Ibland är det en bred samling människor och ibland är det en aktion av en speciell grupp (etnisk eller med ett speciellt yrke).

En gång på -80-talet i Västtyskland blockerades en kärnvapenbas av domare och åklagare. Jag såg faktiskt en rättegång där en domare skulle döma en annan domare. Det var rent fantastiskt. Medierna var där, helt galna. Det var jättespännande. Vid ett annat tillfälle spelades klassisk musik vid en blockad av en kärnvapenbas. Först lät polisen dem vara men när de fortsatte nästa dag ingrep de. Att använda sig

av musik har utvecklats till en speciell aktionsgrupp i miljökampen i Tyskland. Lebenslaute.

Jag nämner de här exemplen för att visa på behovet av *kreativitet. Den taktiska mångfalden och kombinationen av metoder* har visat sig vara kraftfull.

Uthållighet är något annat som är avgörande för utgången av kampen. Det tar många år och går i vågor på många sätt. Man är få men så händer något och så blir det många. Vid repression kan det vara ännu svårare att vara uthållig.

Ett starkt och folkligt deltagande verkar också vara helt avgörande. När man jämför ickevåldskamp med väpnad kamp är det många fler i ickevåldskampen och där kan människor av olika åldrar med olika fysisk styrka delta.

Forskningen visar också på att *koalitioner och allianser* verkar vara avgörande. Inte bara en klass eller en etnisk grupp. Om det är olika grupper som tillsammans kämpar verkar de ha större chans att åstadkomma resultat.

En avgörande faktor är att om man lyckas att *stimulera till avhopp från regimen* (polisen och militären och olika ledarskikt).

Problem:

En av de mest problematiska sakerna som existerar är att det finns en tendens att även vid fredliga revolutioner återskapas nya typer av ojämlikheter. Strukturer i samhällen är så djupt liggande. Så t ex i Egypten. Iran är ett annat sådant hemskt exempel. Revolutionen 1979 samarbetade en bred allians av liberaler, kommunister och muslimer i en gemensam, faktiskt huvudsakligen fredlig, kamp mot en högmilitariserad regim. Trots tortyr och massavrättningar lyckades man störta shahen som flydde. Men det förbyttes, som vi vet, i en ny totalitär regim. Det skedde en kupp inom revolutionen efteråt.

Ett problem är att man fokuserar på *vissa typer* av våld. Arbetarrörelsen är ett exempel där man fokuserar på klasskampen men missar förhållandet mellan män och kvinnor. Vissa fredsrörelser är radikala på vissa punkter men auktoritära på andra.

Militariserad ockupation är mycket svår att hantera såväl ickevåldsligt som med väpnat motstånd. Exempel Västsahara, Palestina, Tibet, Kurdistan, Västpapua. Kashmir. Här är det svårt att åstadkomma resultat. Detta måste vi förstå mer av.

Så har vi de misslyckade försöken, såsom den Arabiska våren och Syrien, det fruktansvärda exemplet där motståndet övergått i inbördeskrig.

Vilka metoder är effektiva mot de strukturella våldsformerna? Ett annat stort problem vi måste lära oss att hantera. I västliga liberala demokratier är det oerhört svårt att åstadkomma effektivt motstånd. Washington startar och upprätthåller krig och stöder diktaturer runt om i världen.

Vidare: ***Hur stoppa så att eliter inte tar tillbaka makten efteråt som i Egypten? Hur hantera olika typer av fraktionsstrider***, t ex palestinska grupper (inte bara Hamas och Fatah utan många fler finns)? Svårt att samarbeta. Det är ett jätteproblem.

Just nu har framgångskurvan för det fredliga motståndet vikit av nedåt. Varför? Folk är inte taktiskt tillräckligt kreativa och makthavarna har lärt sig. I Kina fanns stor oro att demonstrationerna i Hongkong skulle sprida sig. Så skedde inte. Det finns mängder av motståndsgupper i Kina. Även enligt den officiella statistiken finns tusentals aktioner.

Vi lever under en tidspress pga klimatförändringarna.

Min sista poäng: Om vi hade en samling av olika forskare och aktivisters erfarenheter och dessutom såg till att utbilda och träna människor för att använda de här metoderna. Då skulle vi kunna åstadkomma mycket. De här lyckade aktionerna har nått resultat trots att människor inte haft den mest grundläggande utbildning och träning. Tänk vilken enorm potential det finns här! Om vi utvecklar kunskapen i ickevåld, utbildar och tränar människor skulle vi kunna åstadkomma en värld mindre präglad av våld.

Frågestund

Ianthe frågade om militariseringen av det svenska samhället och hur vi kan föra en kamp emot denna. Det är väl också relevant?

SV: Absolut! På ett sätt har vi det lättare och på ett sätt svårare. Lättare är det för att vi här inte är utsatta för samma repression. Svårare är det för att människor här har uppfattningen att staten är god och för att vi inte har någon tradition för civil olydnad. I USA är det annorlunda. Där är civilt motstånd mer accepterat som en del av folkrörelsernas metoder. I Sverige har vi historiska erfarenheter men vi har tappat bort det. Vi har nu ett samhälle där vi tänker att det räcker med goda argument.

Fråga: Jag har hört förslag att bomba båtar på Medelhavet för att motarbeta traficking och migration. Våldsmetoder är det man tänker sig. Vi smygansluts till Nato. Senast det var ett fartyg från Nato i hamnen i Göteborg var det ingen som protesterade. Vad tycker du om folkomröstning för och emot Natomedlemskap? Folkomröstning skulle kunna innebära en bildningsprocess men det är en uppenbar

fara att det inte blir som vi vill. Men då har ju folket talat med varandra och med valurnorna.

SV: Folkomröstning är ingen ickevåldsmetod. Det innebär inte en kamp emot våldet samtidigt som vi tar avstånd från det. Personligen tycker jag inte man ska folkomrösta i Natofrågan. Kämpa för ickevåldsförsvaret i stället för nuvarande försvar! Tanken att bomba flyktingbåtar är en upprörande nyhet. Diskursen söker nu lösningar med våld. Varför är det möjligt med ett sådant förslag? Man utmålar de som kör båtarna som smugglare som terrorister med onda, egoistiska syften och flyktingarna som lycksökare som väljer ett bättre liv i EU som om det var en fråga om ekonomiskt val. Bättre förslag vore att starta ett Ship to EU. Bra båtar för att på ett säkert sätt föra över flyktingar till Europa! Detta som exempel på en ickevåldsmetod.

Fråga: a) Vill du definiera våld. b) Din faktiska roll c) Kapitalism är inte nämnt.

SV: a) Våld är en fråga om att människor skadas genom fysiska handlingar där människan inte bitt om att bli utsatta för detta eller det inte gör i människans intresse. (Senare vid fråga om psykiskt våld inbegrips av SV, svarar han att det gör det förutsatt att det skadar påtagligt.) Strukturellt och kulturellt våld har jag redan talat om. Gandhi hade en väldigt bred syn på vad våld är för något.

b) När det gäller min roll har jag sagt något om det. Vill du säga något mer om vad du vill höra? (Svar där prioriteringen av hur pengar används tas upp.) En del av de pengar jag får använder jag för att dra in andra. Men mitt förslag är annars att skapa flera sådana här tjänster.

c) Ett ickevåldsligt samhälle är inte förenligt med kapitalismen, som jag ser det. Det som är möjligt är att tämja kapitalismen. Att avskaffa marknadsekonomin ser jag som omöjligt i alla fall på kort sikt. Absurditeter som att tjäna pengar på att exportera vapen kan man påverka. Det finns mycket annat också som är möjligt att göra. Jag har inte sett strategier för hur man når en värld utan kapitalism (exploatering). Det som är utmärkande för kapitalismen är exploateringen och detsamma gäller våldet. Det sa Gandhi också. Jag hade gärna sett regionala centra runt om i världen med den här typen av ickevåldsforskning. Tyvärr är min tjänst den enda. Det gäller att göra det mesta av den. Det finns människor som kommer från andra etniska grupper och som har liknande inriktning som jag och dem samarbetar jag med. (Detta yttrande från SV därför att någon i publiken kommenterade att det var en "vit" man från väst som fått tjänsten och inte någon från en exploaterad grupp.) Det gäller för mig att använda privilegiet med en sådan här tjänst och det hoppas jag att jag kan göra.

Fråga: Två frågor som gäller det arabiska upproret. Det gick ju ganska illa för Egypten och Syrien, men jag har för mig att det gick ganska bra i Tunisien. Vad finns det för ljuspunkter? Den andra frågan gäller vad som hände i Egypten.

SV: Tunisien verkar i hög grad vara ett relativt framgångsexempel. Det islamistiska blocket var berett att gå i dialog med det sekulära. Man t o m avstod från maktposition för att öppna upp för samarbete. När man skrev om konstitutionen tog man lång tid på sig för att vara mer inkluderande. Det finns kritik i alla fall. Man byggde inte in tillräckligt med skydd för kvinnors rättigheter. Ändå, det har varit en relativ framgångsberättelse. I Tunisien var också utbildningsnivån högre än på andra håll. Den sekulära traditionen var starkare.

I Egypten var det så att islamisterna fick makten från valet som vi betraktar som relativt fritt och öppet. Men de gjorde ett par allvarliga misstag. Mursi (som alltså var folkligt vald) hade nog rätt i att den gamla regimen hade ganska mycket grepp om militären. Men vad man gjorde var att man visade ganska mycket arrogans. I panik sökte man skynda igenom konstitutionsprocessen. Det var inte viktigt att kopterna (de kristna) medverkade. Man exkluderade en rad grupper som var viktiga för den demokratiska processen, agerade auktoritärt och bröt mot demokratiska principer. Militären gick då in och gjorde en kupp med folkligt stöd. Jag tror att det därför att det var en folkligt stödd militärkupp som det är så problematiskt i Egypten idag.

Fråga: Vad finns det för utbildning i ickevåld?

SV: Inom ickevåldsrörelsen finns kortare utbildningar, 1-2 dagar eller i bästa fall upp till 2 veckors utbildning. Så t ex får de som ska ut som följeslagare utbildning. Sådan här utbildning och träning är dock inte speciellt omfattande. Det är ingenting i jämförelse med vad militären får. Inom universitetens freds- och konfliktforskningsinstitutioner finns utbildning (faktiskt etablerad idag), men den är mer teoretisk, ej träning i praktiskt ickevåld. Det finns mycket litet av samarbete mellan akademiker och aktivister på de här utbildningarna. Så finns utbildning av diplomater och för karriär inom FN och liknande, men det är inte riktig ickevåldsutbildning. Det finns veckolånga utbildningar i ickevåld. Det är vanligt förekommande.

Fråga som mer är en påminnelse till oss alla: Tänk på vår vackra planet. Det är dags att vakna upp. Vi har en plikt och ett ansvar att ingå i den natur som finns här. Jag tror att vi får backa och vara tacksamma för att vi får vara på denna vackra jord. Vi ska dansa från vi är små. Blommor och blad och maskar. Det finns ingen väg till fred. Fred är vägen. Jag gillar inte ordet ickevåld. Jag tycker fred är mycket vackrare.

Fråga om SV ska göra systematiska analyser av de 30-40 ickevåldsliga kamper som varit lyckosamma. Han nämnde ju att det behövdes.

SV. Det finns folk som arbetar bra med detta. Jag är inte så bra på statistiska analyser men jag ska samarbeta med någon. Förslag från publiken: Hans Rosling. SV: Bra förslag.

Från publiken: Det finns en partipolitiskt och religiöst obunden organisation ”Nej till Nato” som startat en namninsamling som jag och många andra här samlar in namn till. Många vet inte vad värdlandsavtalet är. Kan du berätta om det.

SV: Förklara för oss.

Catharina om värdlandsavtalet: Den 4 sept. förra året skrev vår regering under ett Nato-möte i Wales på Värdlandsavtalet. Det var just före valet, i all tysthet. Sverige kan – efter att ha inbjudit Nato – agera värdland för Natobaser med materiel och trupper, även kärnvapenbas kan bli aktuellt. Detta känns som mycket hotfullt. Sverige kommer i hetluften på ett annat sätt. I Göteborgs södra skärgård dras extra ledningar till den f d marinbasen på Käsö och en annan ö. Det blir ett ökat antal skjutdagar. Till 125 i stället från tidigare 25 om året. Det talas inte om värdlandsavtalet. Det är inte känt. Det är en extrem propaganda i gängse media där man ser Ryssland som den aggressiva parten. Det stora hotet kommer ifrån Ryssland. Jag undrar vad du har tankar om det? Hur kommer man att kunna göra något åt det?

SV: Det är obehagligt hur de smög in värdlandsavtalet utan debatt. Det kan komma att innebära en massa saker. Vi har i Sverige offentlighetsprincipen. Vi har rättighet att kräva ut handlingar. Ta ut betänkanden och sådant som ligger bakom! Samla kunskap också om övningar. Då kanske de hänvisar till hemligstämpling men kampen kan föras vidare i domstolar. I Norrbotten sker i två veckor från den 25 maj en jätteövning. Samarbeta med andra, mobilisera! Informera! Det finns ett antal konkreta samarbeten. Göra det begripligt för folk vad som händer.

Opinionen är nog i hög grad på vår sida, tror SV som säger att det är tillfälligt som man krigshetsar mot Ryssland. Om nu Ryssland är ett hot, vad är det för typ av försvar vi behöver ha? Då är det inte ett försvar som bygger på samma militära principer fast med mycket mindre vapen och sämre kapacitet. Vad är det vi föreställer oss när vi anslår några miljarder kronor till? Även MP står bakom det nu. Vad kan vi göra mot ett land som har så mycket mer? Det är så absurt. Putin utgör visserligen ett stort problem, men man bör se det ur ryskt perspektiv. Warsawapakten upplöstes mot ett löfte till Sovjetunionen att Nato inte skulle expandera in på de östliga europeiska områden som varit inom Sovjetunionens maktsfär. Det har man gjort (de baltiska staterna, Polen, Rumänien, Bulgarien och nu Ukraina.) Ukraina försö-

ker man dra in i Natosamarbetet. Då annekterar Ryssland ett område som är strategiskt väldigt avgörande för dem (Krim med dess bas där). Det kan man ha alla typer av invändningar emot. Men det är begripligt och det är framprovocerat. Vi måste vända debatten från att se Ryssland som ett hot till att försöka se vad som fungerar. Vi måste ha en annan typ av försvar som bygger på fredliga motståndsmetoder, där vi övar och organiserar oss så att vi kan bjuda motstånd så att det här landet inte kan användas som militära baser varken från Ryssland eller Nato.

Debatten har snedvridits. Särskilt beklagar SV Miljöpartiets ändrade politik. För ett antal år sedan var det inom partiet en väldigt seriös debatt om ett fredligt motståndsförsvar snarare än ett militärt försvar. Det var väldigt nära att det på en kongress fattades beslut om ett sådant. Och nu ser man sig i regeringsställning tvungen att inte ta avstånd från aktiviteterna att mer och mer ansluta Sverige till Nato! Man dras in i det politiska spelet som en del i det. Jag, säger SV, förlitar mig på de folkliga rörelserna utanför parlamenten. Vi måste se till att vi trycker på för förändringar. Vi måste se till att de är tvungna att fatta vissa beslut. Motstånd är helt avgörande för att det ska vara möjligt.

Fråga: Du nämnde att Sverige har en historia av en stark folkrörelse och att vi har tappat den. Om det individualistiska samhället är ett problem borde då inte ickevåldsrörelsen hitta kreativa metoder för att propagera för medborgarlön och 6 timmars arbetsdag och andra organisatoriska förändringar så att man skulle få mer tid till annat än förvärvsarbete? Vilken plats har ickevåldsrörelsen i den kampen?

SV 1. Hur kan vi påverka den här väldigt individualistiska kulturen? Bland det svåraste är att ändra en kultur. Det är en mångfald av institutioner som spelar roll för formandet av en kultur. Tag HBTQ-rörelsens kamp. Från att på -70-talet ha varit förbjudet med homosexualitet är det idag i stort sett accepterat. Hur gick det till? Man har ändrat på normerna i samhället. Offentliga personer har givit ett ansikte på rörelsen.

2. De konkreta frågorna. Vad göra? Jag vet inte. Utöva påtryckningar på partierna. Jag har inga konkreta idéer.

Fråga: Vad rekommenderar du för metoder när det gäller kampen mot tortyr?

SV: Jag behöver jobba på att bli mer spontant kreativ för att hantera så här svåra frågor.

Det finns en del forskning som tyder på att viljan att följa internationella rättsprinciper och normer är i hög grad kopplad till om det finns ett behov av att följa dem. Det är svårt att påverka Kina att följa internationella regler. Kina har en så betyd-

sefull plats i världsekonomin. Det landet behöver inte låtsas. Om du tar ett betydligt mindre land som är mer beroende av världsekonomin är det lättare att utöva påtryckningar. I ett litet land har man behov av att åtminstone låtsas följa internationella regler. Det kan dock ligga på en retorisk nivå. Jag tror att EU kan användas för att påverka Turkiet att upphöra med sin systematiska tortyr.

Från publiken: Bulgarien och Rumänien.

SV: Har det inte hjälpt där?

Svar: Nej de fortsätter ju med sin behandling av romerna.

SV: Är det på samma nivå som innan de gick med i EU?

Svar: Ja, det tycker jag för man får ju ställa de kraven innan de går med.

SV: Det håller jag med om. Den typen av krav ställs ju nu mot Turkiet. Jag tänker i alla fall att det är en möjlighet att ställa de kraven. Jag har i Turkiet intervjuat folk som tränat sig att stå ut med tortyr!

SV: T o m USA har ju nu erkänt (efter att en rapport har tvingat fram det) att man har systematiskt torterat i det s k kriget mot terrorismen. Det sprider ett slags acceptans för tortyr. Det är viktigt med åtal mot dem som utövat tortyr. Vi sätter åt förloppare i krig för brott mot mänskliga rättigheter. Det bästa vore om vi skulle kunna se till att de västliga ledare som utövat tortyr blir åtalade och dömda. Det skulle kunna få betydelse och påverka andra att inte göra det. Men det är långt kvar innan en sådan kampanj kan lyckas.

Erni: Fredsrörelsen på Orust är rätt kreativ. Jag vill påminna om fredsmarschen till Minsk 1982. Kanske skulle vi bjuda in ryssar och ukrainare till Sverige. Vi är ett 20-tal organisationer i Fredsam. Vi kunde bjuda 5 var. Så ger Erni information om Kvinnor för freds inbjudan till demonstrationer i samband med ACE, Arctic Challenge Exercise, i Norrbotten. Det blir bl a en stor fredskonsert i Luleå den 30 maj. Åk till Norrbotten!

En åhörare från Iran: I Iran är människor trötta. Att få slut på dödandet är det viktiga. Det är min känsla att man har givit upp.

SV. Det är en fascinerande gåta för mig varje gång människor utan vapen och våld – reser sig upp mot förtryck. Jag har inte svårt att förstå tröttheten. Kvinnor och unga, särskilt i Teheran, bryter den typ av regler som att det är förbjudet att måla tånaglarna, gå på förbjudna fester etc. Om det är enstaka individer som gör det ger det för dessa en känsla av frihet. Om det är många som gör det kan det genom små steg bidra till förändring.

Fråga om ledarskap.

SV Det behövs ledare som kan peka ut en riktning och hålla sig inom ramar för överenskommelser. I lantarbetarrörelsen i Brasilien har man byggt upp ledarskap underifrån. Ledare kan mördas eller bli del av en maktelit eller bli nya förtryckare. Jag tycker mångfald av ledarskap på gräsrotsnivå är intressant.

Christian: Staten delar ut 980 milj kronor i kulturstöd till regionen. Fredskultur är också kultur.

SV Javisst. Bara vissa typer av fredarbete kommer regeringar att vilja stödja. Dock: Pengar är viktigt men mobilisering av folk är ännu viktigare.

Titti ger uttryck för behov av en andra professur i ickevåld HÄR. Crowd sourcing kommer nog att behövas för detta.

SV: I USA är det kväkare som donerat. Där finns en kultur av donationer.

Fråga: Hur länge kan människor i Iran hålla ut?

SV: Uppenbarligen kan de hålla ut länge. Vad är det som gör att den iranska regimen kan upprätthålla en så hög grad av repression? Vid kampanjer är det en idé att slå emot den svagaste delen av stödet för regimen. Det behövs en medveten strategi vad man driver kampanjen emot. Vad som krävs. Att utveckla kreativa idéer tillsammans med er gör jag gärna.

Erni hänvisar till Jan Øbergs uppmaning till oss att åka till Iran. Det är viktigt med utbyten.

SV Det finns en nättidskrift för motstånd: resistance-journal.org. (Journal of Resistance Studies)

En hemsida är under utveckling, Vinthagens, som jag förstod det.

Här tackade Ianthe och avslutade mötet. Det fanns böcker att köpa. Så fotograferades några av Fredsams aktivister kring Stellan.

Karin Utas Carlsson vid pennan. (Med stöd från inspelningen som Christian Keiller gjorde, vars länk till YouTube finns ovan under överskriften.)